

ACC. N:R. **5978**

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Esther Ehrenberg*
 Härad: *I Möre* Adress: *Wedaby, Torshovs.*
 Socken: *Löderåkra* Berättat av: *Löjtnanten John Edwall*
 Uppteckningsår: *1939.* Född år *1888* i *Löderåkra.*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Se innehållsförteckning i nästa sida!

Skriv endast på denna sida!

(2 foton)
23 sid.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

Innehåll:

Sid. 1 Sjöhufsten John Edvall	Sid. 14 De dödas högmässa
" 2 " Vätten "	" 15 Sättet att dricka bnt gäst
" 3 Bergrisen, "Stubbergogubben"	" 16 "Pöcher"
" 4 Skogsmyran i Värmlandsby skog	" 17 "
" 5 Offrikällan	" 18 Borden, som blev vandr
" 6 Väcken	" 19 Ris kastet i Karlskult
" 7 Tomtebilders graven på Kullbacke	" 20 John Edvalls egna uppteckning (arkiv)
" 8 Vansel från graven. Vansel från Ljus. "Glasen"	" 21 Drakshutt
" 9 Gundra-Maggan	" 22 Bortflytningen
" 10 Sjöndomdaggan	" 23 "
" 11 Sjöndomen	
" 12 Tomten	
" 13 Gasten	

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elvénberg

Härad: S. Måne

Adress: Wedeby, Torslens

Socken: Söderåkra

Berättat av: Sjökapten John Edvall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåkra.

F.d. sjökapten John Edvall
är en ättling av socknens äldste
bondestämte.

Kapten Edvall har varit sjöman
i 34 år, men har nu dragit

I: 9:2.

sig tillbaka och ägnar sig åt odling av sin trädgård och
hembygdsforskning. Kapten E. är medlem av Söderåkra
hembygdsförening och har för dess arkiv gjort en del
uppteckningar.

Sina uppgifter har han fått från fadern, bonde i Söder-
åkra, mofadern, bonde i Halltorp, samt det mesta
från faderns foster. Självt är John Edvall en på
samma gång humanistisk, fantasirik och vederhäftig
sägeman.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Ehrenberg

Härad: S. Måne

Adress: Wedeby, Torshäls

Socken: Söderåkra

Berättat av: John Edqvist

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåkra

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vätter är, under vintern de kommer i flock och ses ofta ut som smågrisar. Jag har hört berättas att de gick på fyra ben. Den, som byggt sitt hus över vätternas brostod — de bo nämligen i jorden — måste alltid flytta. Han fick ingen ro.

I Fredrikstid hände det en bonde i Eke sågade ut för vätter på en åker, som heter "Skarp". Han blev sjuk av det en dag. De vätter, som han sågade ut för såg ut som smågrisar.

En annan bonde från Sverre tid gick barfota över en äng. Där låg något, som såg ut som grodor. Han trampade på det och hans fötter ruttade bort. Folk kom resande lång väg för att se på hans fötter.

5978

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elvenberg

Härad: S. Måne

Adress: Wedeby, Torsås

Socken: Söderåkra

Berättat av: John Edwall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåkra

3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I Värnaby skog finns den s. k. "Kälfatastenen". Den skulle ha fått sitt namn därav, att man en gång såg en fattig med rykande kärl stå på stenen. Men emott stenen ligger Stroeberg eller Stubberg. Där skulle finnas en gubbe, Stubbergs gubben. Om honom berättas flera sägner.

En natt gick en jacht i Kalmarsund. Jachten var utan lanternor. Då kom Stubbergs gubben gående på vattnet, han fag jachten i handlen och vände den. "Varför gör du så?" frågade skipparen. "Ja", sade jätten, "jag skall gå och träffa Hobergs gubben och du skall inte gå utan lanternor."

Skriv endast på denna sida!

5978

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Härad: S. Måne

Socken: Söderåhlen

Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Ester Elvénberg

Adress: Wädeby, Torslunds

Berättat av: John Elvén

Född år 1888 i Söderåhlen

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVShopsnuvan

Vi foten av Stubben gick en man och brände
tjära. Då kom det plötsligt fram en kvinna en
shogen. Hon gav till en gapshutt och sa: "Har du
sett en hedare kött?" Mannen slängde en
slappa tjära i gapet på henne och svarade: "Har
du hört hetare soppa?" Kvinnan gav då till
en tjut och frösamm in i shogen.

Shopsnuvan en ihålig baktill därifrån kom
här blivit bränd med tjära.

ACC. N:R. 5978

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elmenberg

Härad: S. Måne

Adress: Wedeby, Torslön

Socken: Söderåhlen

Berättat av: John Ederwall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåhlen

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kycklingsbron i Värnaby skog skall kallas så, därför att en man en gång såg en liten flock sitt på bron. Han petade i flocken med sin käpp, men krogen gick rakt igenom djuren.

En offerkälla fanns i östra delen av Värnaby skog. Den är igenfylld nu. Den var fyrfantigåren stenåra. Vattnet hade kraft på våren. Den sjukdom, som man botade i källan var en ögonsjukdom. Man offerade något av vridle, som kunde spricka, alltså en smygare, en pery, el. dyl.

Liknande källor fanns på andra ställen:

Torbj Hoyfs källa, T. Montorp Helge Kns

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5978

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elvenberg

Härad: S. Måne

Adress: Wedeby Torshus

Socken: Söderåhlen

Berättat av: John Edwall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåhlen

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vattnet i en offerkälla fick ej renas, kreatur fick ej dricka av den, vattnet hämtades upp till dem.

En kanning från Adesjö skulle en gång gräva en k^o-ranta¹⁾ i vassrännan källa. När hon stånkte ned ranta i vattnet blev det ett dån i hela källan och den förskade ut.

Nåcken visade sig vid Sesskult som en fladd förlunge. Han gjorde inte någon något för sin.

Sluttet slutar med en bache, Kull-bache, där många inderliga ting skedd. På toppen av bachen har legat en förnildersgrav. Där brann¹⁾ vassranta

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. 5978

Landskap: Småland

Härad: S. Måne

Socken: Söderåhlen

Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Ester Eklundberg

Adress: Wedeby, Torsbo

Berättat av: John Eklund

Född år 1888 i Söderåhlen

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

om nätterna ett grönatligt ljus. Det steg högt
upp i luften och svävade i väg till rosen, som fun-
nos längre marret. De gamla kallade det "clink-
eld." På Kiska åker fanns ett rose, där skummen
sål skedd.

En gammal, som bodde i närheten av högen, påstod
att det varslade clinkeld. Vår gång kom fick
främmande lysande hon in i högen. Klang det,
så tog hon emot gästerna, men mullrade det
hoppfullt, så visade hon dem på clorien. Vid
stora högtiden var det ett fröfärligt larm i hö-
gen. Å 1905 frågade man gammal, om det sked-
de bli krig. Hon svarade att det var typiskt i högen,
så denna gång fick vi nog ped.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5978

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Ehrenberg

Härad: S. Måne

Adress: Wedeby, Torsbo

Socken: Södersåna

Berättat av: John Edvall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Södersåna

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Är annat slags varsel om de lys, som visade sig
nere vid dill-åm. I åm finns en göt; den natten
min far dog, såg en gammal ett lys i göten.
Själ har jag sett lys vid åm en vinter natt.
Lysat om så stort och klart som en cykel-
lykta. Tvingning bände efteråt.

Venst gå också Glödsuggan också balled
Glöson (vanligast) som bäddar krig och fred.
Hon kommer nånstunde ut en skogen. Man
skallakta sig för att komma i vägen för hen-
ne. Hon följer allt levande.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5978

Landskap: Småland

Härad: S. Mns

Socken: Söderåkra

Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Ester Ekenberg

Adress: Wedeby, Torsåkra.

Berättat av: John Edqvist

Född år 1888 i Söderåkra

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En annan hollkunnig karling var den berömda Gunden-Maggan, som bl. a. kunde släppa stulna saker till rätta.

En kvinna, som blivit or med sin mig. gick till Gunden-Maggan för att få den igen. Hon hade, som bruket var, med sig en str. pannkaka i förning. "Vill du nödvändigt veta, vem, som stulit mig?" frågade Maggan. "Nej," sade kvinnan. "Jag skall laga så," sa Maggan, "att miggen ligger på prästerhådan i morgon." Kvinnan lag verkligen på prästerhådan nöta miggen.

Maggan hade alltid en karl sinnebände hos sig. När karlarna kom, var de alltid magra och ynkliga, men så snart som de upp sig

Skriv endast på denna sida!

5978

ACC. N:R. _____

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elmenberg

Härad: Sölme

Adress: Wedeby, Torshov

Socken: Söderåhlen

Berättat av: John Edqvall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåhlen

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

på alla de pannkakor Maggen fick. Den röst, som
bodde hos henne var Tricha-lasse.

Stora lilla av de Grunda-Maggenes smuthonstbok.
Hon spidde i kott och kaffesump.

En del andra höll käringar hade fat med vatten-
bubblor, som de ~~de~~ blåste i.

Pårlan (våg i ögat) skulle slickas bort

Altan kallades på "trikten" bultan. Man talade om
"bultvärk i magen"

Trossan kunde endast bätas på så sätt att den sjukes
skjorta nedgrävdes i matjord. När anfallet kom
tog man skjortan ur jorden och krängde den på
den sjuke. Trossan gick då i jorden, i stället.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5978

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Ekenberg

Härad: S. Måne

Adress: Wedeby, Torstens

Socken: Söderåhus

Berättat av: Johan Edwall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåhus

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När icke barn döps någon olycka samt icke vi-
truffade skulle man vända utgången med
tre gånger. Annars kunde det få följeliktet

Alvor. Talade man ej om för. Förställningen om den
har dock förutts.

Det berättas om en bonde i bråjan cir 1800-talet
att han hade varit ute och festat och sent på natten
skulle bege sig hem. Vid vägen, som går till
(Glasrum) Karlshult mötte han ett likfölje, allt om-
mycket smalt och fint. Förvånad pågick han, vad
dette var för något, men han gick sig en vinge
så han icke vände stannaren, då han låg till Sol-
nedgången.

Skriv endast på denna sida!

5978

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elvenberg

Härad: S. Måne

Adress: Wedeby, Torsköns

Socken: Söderåkra

Berättat av: John Edwall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåkra

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

Tomten

En gammal gubbe, Maynsson, som arbetade i prästgården, såg ofta i stallet en liten grå gubbe, som oxlade över att allt gick rätt till. Gubben kallades "Matte".

En gammal skomakare berättade att han sett Tomten på fältet nedanför sjukstugan. Han var 3 tum hög, hade grått slägg, men ingen röd luva. Det var i solnedgången och han stod och blunggade med handen, stridade in i solen. Efter en stund löstes han upp och försvann.

Samma frälselse har en kvinna sett på vägen från Eke. Det hände på 50 m sedan.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Göte Elvenberg

Härad: S. Måre

Adress: Wedeby, Torsboas

Socken: Söderåkra

Berättat av: John Edwall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåkra

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVGästfri

På vägen till Halltorp stred från en väddeckorv. Mollaren hade en gång bett Magnusson om hjälp och denne hade lovat rufva honom. I på morgonen.

Emellertid kom han ej och mollenen gick på väg upp i kornen på att se, om han kunde se M., kornen låg nämligen högt. Då såg han gubben gå mot Små ån, där gick en torn källa. Han gick i

Sick-sack, som om han varit mycket trött. - Kl. 8 kom M., mollenen frågade honom om anledningen till det underliga han såg och M. berättade då, att han fått "påhäng" av en gäst, en gubbe, blommas-kalle, som ej fått ro i graven.

5978

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elvenberg

Härad: S. Möre

Adress: Wedeby Torstens

Socken: Söderåhlen

Berättat av: John Edqvall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåhlen

14.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gästar kommo ofta till kyrkomuren, men kunde ej taga sig över den. De måste befallom sin handtag för att komma på vigd jord.

Något särskilt väsen knutet till kyrkan, föles ej om i S. En gammal, Söderåhlenman, berättar de dock att de döda lade högräs på juldagen. Han skulle en julnatt gå ut på se på, men när han kom i gården, smet blide han över en gren och bröt benet.

Några bröder som en natt passerade Hultfjäs kyrka, såg klosterfågeln upplyst.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. **5978**

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elvenberg

Härad: S. Mön

Adress: Wedeby, Torsås

Socken: Söderåkra

Berättat av: John Edvark

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåkra

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gästfriheten bröts på följande sätt: Man lade en biljett med eggen mot kyrkan. På denna lade man citlök och knut och så kassade man på.

Om man trodde, att en människa skulle gå igen, bar man ut liket genom förstet och satte sedan igen det. Gengångaren kom nämligen på samma väg, som han blivit ut, som lik.

5978

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elvenberg

Härad: S. Allnäs

Adress: Wedeby, Torsbo

Socken: Söderåkra

Berättat av: John Edvall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderåkra

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVPorcher

Brannvännade Magnusson såg en natt porcher
stä i stallet. Han hade honom i pannan utprä-
knarna och det stod en krets av blå lågn om-
kring honom. Hästarna skriade fröivolat,
men M. läste en bön och framg så den onde
ut ur hä. Stallet osade det soavel i 3 den
efteråt.

En annan såg en fa Porcher ut frisonerna var,
en man trängde honom genom en hål i blyet,
som ni fästade ruforna i försten för. Porcher
hade en gång kommit in i kyrkan, men
prästen trängde honom ut för så vis

Skriv endast på denna sida!

5978

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Ester Elmsberg

Härad: S. Måne

Adress: Wedeby, Torshov

Socken: Söderålen

Berättat av: John Edwall

Uppteckningsår: 1939

Född år 1888 i Söderålen

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Prösten Uddenberg får dödas en gång natto-
tid i vagn till en viktig förhandling. Då kom Pöcker
och slet sönder vagnen. Prösten framgick
när han såg vagnen, det hände honom, såmt att
hicka för varje steg, som de kunde väja. "Här
de kom fram så de den viden: "Ja, min hustru
döds, du får tacka fan för skjutningen."

"Det gick undan med en rask fart, och

ACC. 5978

Landskap: Småland

Härad: S. Mnie

Socken: Söderåkra

Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Ester Ehrenberg

Adress: Wedeby, Torstens

Berättat av: John Edvall

Född år 1888 i Söderåkra

18.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En bonde blev tidvis fröundlad till vänster, sitt
djur, som en till häfter honom, till häfter varg.
När det kom på honom var han alldeles besatt
och på den stod om mannen på honom. Han
kunde be hustrun binda honom. En gång hade
hon nämligen blivit värfallen av en vänster,
hon hade räddat sig upp på en kalvstall,
djuret hade fått tag i hennes kjol och bitit en
bit av den. När hustrun sedan steg, en man-
nen hade ^{en} hörd träl i hennes kjol mellan fän-
den, förstod hon, hon det stod till med ho-
nom.

Skriv endast på denna sida!

5978

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Härad: S. Alnäs

Socken: Södersåsa

Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Ester Elmenberg

Adress: Wedeby, Torsholm

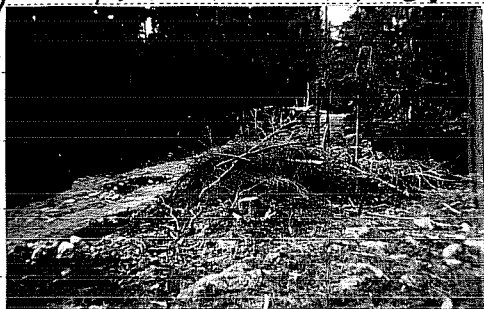
Berättat av: John Edwall

Född år 1888 i Södersåsa

19.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En rikast finnes i Karls hult vid gården.
 Torbjörnson kommo en gång dit öfver om logi.
 Bonden hade varit fänge i Ryssland och fristad
 och de sade. De talade om att bränna Sörin hult
 (Storby) och då de begav sig i väg gick bonden
 efter dem och knäppade dem med sin bo-
 brä. Efter den dagen bröts de friliga och de
 bröst på den plats, där de dödades.

Då vägen som går förbi rikstet i våra dagar
 sållan beqvies,
 en bank och
 högen.

I: 9:3

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5978

Landskap: Småland

Upptecknat av: John Edqvist

Härad: S. Mön

Adress: Söderåker

Socken: Söderåker

Berättat av:

Uppteckningsår: 1936

Född år i

20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVKullbache

På platsen inom norra socknen ha av ålder varit så berömda som Kullbache, eg. Kullabache, liggande i nordvändan är en skogsbygd, som sträcker sig några hundra meter på ömse sidor om landsvägen och tillhör bökegårdarne. Både om vägen, i själva kullens kärn, ligger en del fornlämnningar, en jättestort röse bortom någon gång på 90-talet. Här quigo förfädernas frid med vintern på helspinn eller helst inte alls efter mörkrets inbrott, här vägrade gästerna om krötnätterna och från ättehögen stego blå eldpelare upp.

Inda fram till tiden omkring skelshifft kunde folk i skymningen se en stor kull gå och skelbba

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5978

Landskap: Småland

Upptecknat av: John Edroell

Härad: S. Måne

Adress: Söderåhlen

Socken: Söderåhlen

Berättat av:

Uppteckningsår: 1934

Född år 18 i

21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sig bland björkarna och den traditionella hunden, en
vass kuls blå lågn slår ut, såg man även: - Många
fringe plötsligt se en gammal gammal i röd-
mtig schal gå från backens krön mot norra landsvä-
gen gjorde på den tiden en kök vid böke trädgård
och där, i köken, försvann gammnan oönblichligen
i dilet på vänstra hand. - Någon gång i början 1800-
talet gick båt man Snabbs kusten, gemenligen kal-
lad Snabban, på Sydsiden och letade blåsippar.
Vårsolen sken varm och i gräset låg en frimål och
glänsa. Snabban fag upp det, det var ett stycke
metall, tungt som bly. Gammnan, som stod och sy-
nade sitt fjnd, bröde plötsligt en yndlig stämma
bedröf sig: "min lit, min lit!" Hon var där på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

5978

Landskap: Småland

Upptecknat av: John Edvick

Härad: S. Møre

Adress: Söderåhlen

Socken: Söderåhlen

Berättat av:

Uppteckningsår: 1934

Född år 18

i

22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

såg nu såg en liten ful, ullig gubbe, fruktansvärt
hjulbent. "Tag lite, otäcker!" skrek Snabban och
kastade fyndet på gubben, som kvickt hjulade
iväg och skrattade, så det ekade i backen. Då först
begrep Snabban att hon gjort galeit, det var en
dunkelskugga, som låg ute från solen, och hade hon
blott sagt Jesu namn och behållit lite hade hon
sedan själv kunnat diktens villkoren.

I en backe i Ekerskogen låg Snabbans jordkula an-
nu från 75 år sedan, hennes igentygade brunn-
nes annu. En gång hade hon gått ut, lärnande
sin lilla infödda flicka ensam i sin korg. När
hon efter en stund åter kom låg i flickans ställe
en ful pojke. Modern var ledsen, de bestört

Skriv endast på denna sida!

5978

ACC. N:R.

Landskap: Småland

Upptecknat av: John Edvall

Härad: S. Mns

Adress: Söderåhus

Socken: Söderåhus

Berättat av:

Uppteckningsår: 1934

Född år 18 i

gammannens hjälpte till med skullgång, men försen-
 var och förblev borta. Ryttborden ansåg att paj-
 ken borde kristnas och i döptet erhöi han namnet
 Sven. Sven blev en "bortbytnig" i ordets fulla bemär-
 kelse. Tala lärde han aldrig, Färderna i över-
 käken väte ner på kalor liksom och gnagde
 gjorde han, var han kom åt. Spiselmusen, som var
 kändt åt honom med friska leli och jag för icke
 att han nådde någon älder.

23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV